I L - M A L T I

QARI LI TOHROĠ — SETTEMBRU
L-AKKADEMJA TAL-MALTI — 1967

IL-MODERNIŻMU FL-ARTI

Daż-żmien hu l-epoka taż-żgħażagħ. Dawn issibhom kullimkien, jieħdu sehem f'kull xejra tal-ħajja tal-lum, jindaħlu fost il-kbar, isemmgħu leħinhom u ħafna drabi joħorġu b'fehmiet jew iwettqu għamil li jidhru strambi jew kuntrarji għal kulma kien isir jew jingħoġob qabel.

Din ix-xejra għat-taqlib hi marbuta mal-ħeġġa u l-ħrara taż-żgħożija, meta l-bniedem ikollu moħħu mimli bi ħsibijiet u proġetti, meta jħoss qalbu tħeġġeġ bin-nar tal-ħajja, meta jkun għadu sajjem mit-tiġrib tal-ħajja u mit-tweghir u mill-qerq tal-ħziena. Allura hu jidhirlu li jista' jirranġa d-dinja jew għallanqas jista' jfassal jew iqanqal xi sura jew xi ċaqliqa ġdida, u b'hekk jagħti xejra ġdida lill-ħajja u fl-istess ħin juri ruħu, isamma' leħnu u jingħażel mill-kotra.

Minn din il-ħrara tal-bniedem biex jingħażel mill-oħrajn, jitnissel il-moderniżmu, jiġifieri dik it-tqanqila ġdida fl-imġiba, fil-ħsieb jew fil-ħidma tan-nies. Aktar ma poplu jkun imqalleb, aktar ma l-bnedmin ikunu mħassbin dwar il-futur, aktar ma l-ġrajja jkunu mħawdin, aktar jiinħolqu "avanguardisti" *li bħal appostli jxandru tibdil u jirsistu għal tiġdid bil-fehma, fl-arti u f'kull ħidma intellettwali jew manwali għax jidhrilhom li bit-taqlib il-bniedem jeħles mit-tweghir, mill-biża', mill-irbit u mill-problemi tal-ħajja, b'hekk hu juri r-reazzjoni tiegħu.*

Din ix-xewqa biex wieħed joħroġ b'xi ħaġa ġdida tnissel l-individwaliżmu: meta wieħed irid jidher differenti mill-oħrajn, ma jridx jagħmel bħall-oħrajn, ma jixtieqx jimxi mnejn igħaddu l-oħrajn. Din il-ħrara biex wieħed jidher differenti narawha kuljum l-aktar fost in-nisa fit-tibdil tal-moda, imma l-aktar li tqajjem għajdut u tħassib l-imħuħ meta tidher fl-opri artistiċi: pittura, skultura, letteratura.

Il-moderniżmu fl-arti qajjem kwestjonijiet u argumenti bla tarf, għax bħalma kull fehma ġdida tqajjem reazzjoni, u filwaqt tiġbed segwaċi, tħarrax oħrajn kontriha. L-arti moderna trid tindiehes f'tempji ta' fohrija fejn imissu jirrenja biss it-tradizzjonaliżmu, skond il-fehma ta' ħafna nies, filwaqt li bosta oħrajn jidhrilhom li t-tempji tal-fama għandhom ikunu miftuħin għall-ġenju sew jekk jieħu sura tradizzjonali u sew jekk jieħu sura moderna.

Imma l-opri moderni kollha huma frott tal-ġenju? Il-ġenju hu don l-aktar għażiż u sabiħ li bis-saħħa tiegħu l-bniedem jagħti sura

ta' ġmiel u ta' għaxqa lill-opri artistiċi li joħorġu mid-dehen tiegħu. Il-ġenju jqanqal ferħ u hena bl-opri artistiċi tiegħu, iħeġġeġ il-qlub għall-ġmiel u jpaxxi l-intellett. Dawk l-opri mnisslin mill-ġenju jgħaxxqu lil min jarahom u jġegħluh jifraħ u jħoss sens ta' mistrieħ u ta' sodisfazzjon; għall-kuntrarju l-opri pseudo-artistiċi, li ma humiex frott tal-ġenju, joħolqu taħwid fil-moħħ u ma jqanqlu l-ebda ħrara fil-qalb u ma jgħollux il-ħsieb 'il fuq lejn il-ġmiel u l-qdusija.

Ħafna artisti jidhrilhom li jistgħu jagħmlu isem billi joħorġu b'opri eċċentriċi, anakronistiċi jew sofistikati, li wieħed ma jistax jifhem sewwa t-tifsira tagħhom, opri li wieħed ma jistax jaqbad it-tarf fihom, opri li jħawdu l-moħħ u flok ma jnisslu hena, ferħ u mistrieħ, iqajmu konfużjoni fil-ħsieb ta' min jarahom. Opri bħal dawn ma humiex frott tal-ġenju veru, iżda huma frott ta' stramberija jew preżunzjoni jew kapriċċi ta' min joħloqhom. Hawn min isostni li l-opri moderni huma l-espressjoni ta' ruħ ta' min jagħmilhom, **imma ruħ ta' individwu wieħed ma għandhiex dritt tħabbel il-moħħ ta' ħafna oħrajn bil-kapriċċi tagħha.**

Tara ħafna nies iħarsu lejn pittura u skultura jew jaqraw letteratura u ma jistgħux jifhmu sewwa x'irid igħid jew ifisser l-artist jew l-awtur; huma jdumu ħafna jtellgħu u jniżżlu biex jaqbdu l-idea tal-opra; għalihom dawk l-opri qishom ħaġa moħġaġa fejn wieħed jeħtieġlu jdum ħafna jitfa' fehmiet u ħsibijiet biex jipprova jolqot it-tifsira moħbija. Din hi logħba tedjuża li taħli ħafna żmien, imma ssib xi wħud li jħobbu jqattgħu s-sigħat fiha, bħalma hemm dawk li jħobbu jħabblu moħħhom biex jiggustaw l-arti moderna.

Il-Kunsill għas-Snin 1967 - 68

Presidenti Onorarji: Wisq Reverendu Professur Monsinjur Pietru Pawl Saydon, B.Litt., B.L.Can., D.D., Lict. S. Script.; Professur Ġużè Aquilina, B.A., LL.D., Ph.D.; Sur Gino Muscat Azzopardi ;Sur Salvatore Gatt.

President: Professur Kavalier Ġużè Galea, M.B.E., K.M., M.D., D.P.H.

Viċi-President: Dottor Ant. Cremona.

Segretarju: Sur Godfrey Zarb Adami.

Teżorier: Sur Victor Apap.

Segretarju Propaganda: Sur Anton Agius Muscat.

Membri: Reverendu Professur Serafin Zarb, O.P., O.B.E., S.Th.M., S.S.D.; Reverendu Dun Frans Camilleri; Reverendu Patri Dijonisju Mintoff, O.F.M.; Sur Nikol Biancardi; Sur Karmenu Vassallo; Sur Ġużè Chetcuti; Sur Ġużè Cardona, B.A. Hons.; Sur Charles Coleiro.